

MATEJ
RUMANOVSKÝ
PŘÍBĚH
NEKONEČNÝCH
KONCOV

MARENČIN PT

Matej Rumanovský

PRÍBEH
NEKONEČNÝCH
KONCOV

MARENČIN PT

*Vydanie knihy a jej napísanie formou štipendia podporil z verejných zdrojov
Fond na podporu umenia*

u. fond
na podporu
umenia

© Matej Rumanovský, 2022

© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2022

Jelenia 6, 811 05 Bratislava

marencin@marencin.sk www.marencin.sk

Cover © Juraj Oravec, 2022

Illustration © Juraj Oravec

Layout © Marta Blehová, 2022

968. publikácia

1. vydanie

ISBN 978-80-569-0945-4 (viaz.)

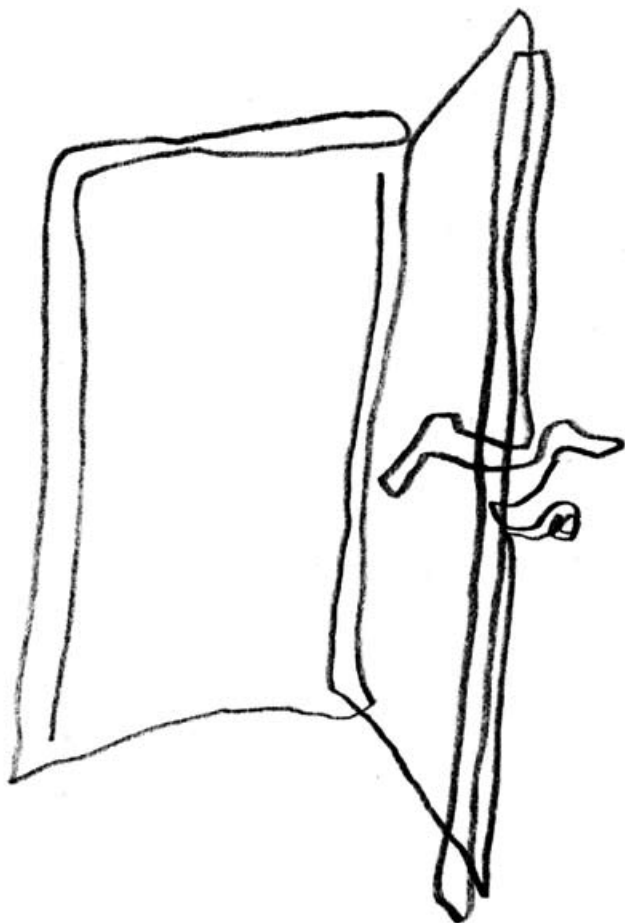
ISBN 978-80-569-0946-1 (ePDF)

ISBN 978-80-569-0947-8 (ePub)

prvá časť	MATKA
druhá časť	SYMFÓNIA BYTIA
tretia časť	KARINA
štvrtá časť	BORIS
piata časť	ODRAZY
šiesta časť	V ATELIÉRI MÚZ
siedma časť	LARS

prvá část

MATKA

I.

Už niekoľko týždňov spávam v cudzej posteli. Jej rozheganý drevený rám na sebe drží dva tenké penové matrace, bielu plachtu, hrubú vlnenú deku a jediný vankúš v obliečke s čipkou, ktorú si každé ráno (dnešok nebol výnimkou) nájdem otláčenú na svojom ľavom líci.

Pamätám si svoj prvý deň:

Posteľ bola na prvý pohľad priestranná – teoreticky určená pre pár. Píšem *teoreticky*, pretože praktických protiargumentov bolo až príliš mnoho na to, aby sa táto hypotéza mohla stať objektívnou pravdou. Jedným z nich bola hrúbka matracov – aby matrace dosiahli akú-takú pružnosť, museli byť uložené jeden na druhom, tým pádom miesto pre druhého spoločiaceho skrátka zaniklo. To ďalej podporoval fakt, že na posteli ležal iba jeden malý vankúš, a v neposlednom rade – a tento argument je azda zo všetkých najpodstatnejší – tu chýbala i osoba, ktorá by si vedľa mňa v noci líhala a ráno sa so mnou sťažovala na dolámaný chrbát. Bolo to však v poriadku, na izbu som sa celkom slobodne a uvážene ubytoval sám.

S odstupom času už ani neviem, prečo som sem prišiel. Každé ráno som si v rúre piekol vlastný chlieb (v tomto meste totiž nepredávali čerstvé pečivo), na papier a do notebooku som si zapisoval, čo mi napadlo, a po zvyšok dňa som sa prechádzal ulicami. Možno som iba hľadal nové podnety, ktoré by mi pomohli vymodelovať literárnu postavu, jej príbeh, a možno mal ten príbeh nakoniec vytvoriť celý román. Možno, možno... Teraz ma už aj tak trápili iné veci.

2.

Muž mohol mať asi šesťdesiat rokov a na prvý pohľad pripomínal jedného z bývalých slovenských prezidentov. Vrch hlavy mu pokrývali rednúce šedivé vlasy, pod nosom mu rástli rovnako sfarbené fúzy (zvyšok si pravidelne holil) a oči mal skrátka unavené životom, ktorý ho napriek všetkým nepríjemnostiam dotiahol až sem.

Sedel som na tvrdom gauči naproti posteli (ktorý mi mangľoval zadok rovnakým spôsobom, ako mi posteľ mangľovala chrbát), na kolenách som mal položený otvorený notebook s neurčitými poznámkami a v žalúdku sa mi ozývalo tlmené predraňajkové škvrcanie. S neprítomným výrazom som sa díval na ťažké drevené dvere svojej, s trochou optimizmu i útulnej, izby, keď sa na nich ozvalo *jeho* hlasné zaklopanie.

Myslou mi preblysol klasický scenár: „Kto to môže byť? Nikoho nečakám.“ A potom som ďalej pokračoval v zbytočných úvahách o tom, či mám zaplatený nájom (platil som vždy mesiac vopred) alebo koho som v tomto zvláštnom meste spoznal natoľko, že by ma prišiel navštíviť až do hotela (nikoho takého som nepoznal).

Napriek mojím myšlienkovým pochodom a logickým stvrdeniam sa klopanie zopakovalo; dve buchnutia nahradili tentoraz tri. Znervóznel som. Ešte pred tým, ako sa však ozvalo tretie zaklopanie (zložené pravdepodobne zo štyroch buchnutí), odložil som notebook, vstal som z gauča a zvolal som k dverám: „Kto je?“ Klopanie som tým zastavil.

Odpoveď však neprichádzala, čo ma napokon prinútilo vyzrieť von. Akoby zrádzajúc svoje osobné princípy a presvedčenia som pristúpil k dverám, odomkol som na nich železnú poistku a vy-

strašene som pozeral cez zväčšujúcu sa škáru. Hľadel som najskôr do zeme – akoby som sa bál pozrieť tomu, kto prichádzal do očí –, kde som uvidel vedľa seba prešľapovať dve bosé chodidlá.

Za dverami stál *on*. Vedel som, že to bol *on*, aj keď mi o sebe ešte nič nepovedal. Zjavil sa tu, ako sa kedysi ľudstvu zjavil Ježiš na Troch kráľov, a ako mi neskôr odhalil stúpajúci zrak, bol celkom nahý. Neostýchal sa ani sa nesnažil nič vysvetľovať – mal som to byť ja, komu malo zostať v tejto situácii trápne. Dokonca sa na mňa popod fúz usmieval a opakovaným mikropohybom brady zhora nadol mi naznačoval niečo, čo pochopíme neskôr.

„Ako sa voláš?“ spýtal som sa po chvíli nezvaného hosta.

„Lars,“ odvetil stroho.

„Lars?“ zopakoval som a odsúdil ho prívlastkom: „Zvláštne meno.“

„Zvláštne, ale moje,“ dodal, pričom stále mykal bradou a záškodnícky sa usmieval. Bez pozvania vstúpil do izby a privrel za sebou dvere.

„Čo tu robíš?“

„Matej,“ nečakane ma oslovil menom a pritom povzdychol, ako sa vzdychá pri niekom pomalom či naivnom, „ako môžem niečo také vedieť? Predsa tu stojím pred tebou nahý a čakám, kým ma do niečoho navlečieš.“

„Prepáč,“ povedal som zahanbene a vzápätí som sa načiahol po svojich náhradných rifliach, trenírkach a tričku, ktoré ležali na gauči vedľa pohodeného notebooku.

„A ponožky?“ odvrkol Lars obliekajúc si prvé kusy môjho oblečenia.

„Jasné,“ vzal som z gauča aj ponožky a podal som mu ich. Napadlo mi, že môže byť vonku zima, a tak som k vysokým ponožkám pribalil ešte staré rukavice, bundu a ťažké kožené topánky, ktoré som nepotreboval. Ďalej som už mlčal.

„Ďakujem,“ odpovedal Lars skromne, navlečený do mojich po-

nožík, trenírok, riflí a trička. „Prečo máš na stene prázdny rám?“ spýtal sa celkom nečakane a hľadel pritom poza mňa na stenu za gaučom. Sám som rámu od svojho príchodu nevenoval veľkú pozornosť, no treba uznať, že Larsova otázka bola na mieste.

„Čo ja viem,“ zaváhal som. „Majiteľ mi sľúbil, že mi tam dačo dá.“ Čo bola pravda, aj keď sľub vyslovil už pred týždňami.

„Žiaden rám by nemal zostať bez obrazu...“ odvetil Lars, kompletne odetý, a potom dodal: „... a žiaden obraz bez poznania.“

„Čo tým chceš povedať?“

„Vieš,“ spustil a potom rozprával a rozprával...

3.

Bol január a presne tak to aj za oknom vyzeralo. Zo šedastej oblohy sa znášali veľké vločky, ktoré na chodníku do seba zapadali ako tetris a jemný poprašok menili na už pomerne solídnu vrstvu snehu. Ľudia z okolitých bytoviek, môžeme ich preto volať susedia, kráčali do obchodu v hrubých baraniaciach, v kabátoch či v kožuchoch zo zvierat, na rukách mali zväčša rukavice, no a topánky, topánky nech už boli akékoľvek, po pár krokoch ich pokryl sneh, ktorý sa nakoniec v priestoroch obchodu zmenil na vodu alebo to štádium tesne pred ňou. Pri kontajneroch sa považovali opadané vianočné stromčeky, deti na neďalekom ihrisku robili svojimi telami (rukami a nohami) v snehu na zemi anjelov, na čo dohliadala čoraz početnejšia populácia snehuliakov. To všetko spoza okna *videla*.

Výzvanie snehu pod topánkami, krik najmenších susedov a súchanie lopát odhrňajúcich sneh. Márne pokusy o nakopnutie motora starej škodovky, kašľanie, smrkanie, ale aj strohé pozdravy a plané reči o počasí. Tie napokon dopĺňal hvízdajúci vietor v korunách stromov alebo v nedoliehajúcich oknách bytov vrátane toho, z ktorého to všetko *počula*.

Nuž a *cítila* iba vôňu (aj chuť) čerstvo uvareného kamilkového čaju, ktorý spolu s ňou a zvyšným vianočným pečivom na hliníkovej tácke čakali na návrat jej syna. Lars, ten dobráčisko, práve doodhrňal *nastavaný* sneh z chodníka pred *matkiným* vchodom a spolu s ním napokon zhrnul aj zdvorilostné rozhovory so susedmi. „Áno, dnes je naozaj zima; má sa dobre, ďakujem; áno budem pozdravovať, nezabudnite pozdraviť aj vy!“ A tak ďalej, veď to poznáte.

Matka však už dlhšie pred týmto oknom nevydržala stáť – mu-

sela sa pohnúť ďalej a oddýchnuť si. Vrátila sa do hlbín svojho domova, kde si pravdepodobne lahla doprostred mäkkého gauča. Lars ešte raz zhrnul z chodníka čerstvú vrstvu snehu (ktorú o pár sekúnd nahradila nová), dvakrát o obrubník obúchal drevenú lopatu a vychádzkovým krokom vykročil späť za *matkou*. Pred vchodom niekoľkokrát dupol ťažkými koženými topánkami do zeme a podrážku obtrel do rohože určenej na tento úkon. S lopatou v ruke a s premrznutým úsmevom na tvári vstúpil do vchodu.

Lopatu odložil do výklenku na chodbe, z rúk stiahol svoje staré rukavice, ktoré spolu vsunul do pravého vrecka na bunde, a z vrecka na rifliach vytiahol kľúče od bytu. „Aaaah,“ nahlas povzdychol a rukou, v ktorej nemal kľúče (pravdepodobne teda ľavou), si rozviazal šnúrky na oboch topánkach. Stúpnutím na pätu vyzul najskôr pravú a s ľavou urobil to isté, i keď na pätu stúpil už len ponožkou. Topánky nechal pred dverami, aby dnu nenanosil voľu (ako mu *matka* nikdy nezabudla pripomenúť), odomkol a vstúpil dnu, do hlbín kamilkovo-zaväňajúceho domova.

Celý byt bol nečakane zaliaty ostrým svetlom, a to napriek tomu, že sa vonku už stmievalo. „Zvláštne,“ pomyslel si Lars a obzrel sa smerom do obývačky, kde na stole videl stáť porcelánový čajník s dvoma šálkami – jednou plnou a druhou napoly vypitou – a vedľa nich odpočívali na hliníkovej tácke jeho oblúbené linecké kolieska, vanilkové rožtky a v násobne väčšom množstve medovníky. Medovníky neznášal.

Všetko vyzeralo presne tak, ako keď odišiel odhŕňať sneh, no napriek tomu ním prestúpil nepokoj. Prečo tu odrazu bolo toľko svetla? Akoby sa ocitol uprostred prepáleného negatívu, ktorý pre zle odhadnutú expozíciu – ale tiež pre prchkú povahu – zbytočne zničil náhodný študent prvého ročníka fotografie na VŠVU. „Možno ho len zabudol vo vývojke,“ ozval sa Lars spred objektívu.

vu. „Možno,“ poznamenal som súcitne, no bolo zrejmé, že Lars sa musel s celou situáciou aj tak vysporiadať sám.

„Aaaah,“ prerušila *matka* Larsove rozpaky už známym povzdychom. Ležala na gauči za rohom, ktorý pre svetlo takmer nebolo vidieť. Jej povzdych nebol ani hlasný, ani nijako emočne podfarbený. Jednoducho iba vyjadroval *matkin* pocit či skôr náladu, o ktorých zatiaľ nikto okrem nej nič viac nevedel.

Čo znamenalo *matkino* „aaaah“? Nemohlo to byť „aaaah“ vyjadrujúce únavu po fyzickej práci (ako v Larsovom prípade), veď nič namáhavé nerobila. Nie, toto „aaaah“ v sebe ukrývalo niečo iné, veľkolepé, v niečom azda oslavné, aj keď vo všeobecnosti ohlasovalo iba ďalší z možných koncov.

Lars sa približoval ku gauču a svojimi krokmi akoby sa snažil napraviť chyby študenta z VŠVU. Zbytočne. Negatív už zostal navždy prepálený a zachytený moment už nebolo možné zmeniť. Ten negatív, ktorý sa teraz zrejme snažíte rozpoznať v mysli, reprodukoval *matkino* „aaaah“. Ako však už vieme, jej „aaaah“ nebolo iba obyčajným povzdychom. Bolo oveľa viac pozdravom, objatím, rozlúčkou, no zo všetkého najviac bolo jej posledným výdychom.

4.

Čo bude nasledovať ďalej? Ten príbeh je uzavretý, skončil sa a nemá sa už kam rozvíjať.

Spomaľme na chvíľu.

Literatúra predsa nie je len o osudoch či prežívaní hlavných hrdinov. *Literatúra má v prvom rade vzbudiť v čitateľoch chuť vidieť*, povedal raz Umberto Eco a ja sa mu touto cestou klaniam. Nejde o to byť čo najvernejší, ale zabávať, objavovať a pritom sa neprestať hrať (tak ako sa my teraz môžeme hrať s potenciálnym menom *matky*). A nech sa neklaniam a neodvolávam len na zahraničných literátov, niečo podobné predsa hovoril aj náš Pavel Vilikovský a o nič menšia pravda to nebola: *nerobiť zo slov iba prostriedok na podávanie informácií, ale povzbudiť nimi predstavivosť*.

Okrem toho, kto káže, čo je začiatok a čo koniec príbehu? Netočí sa všetko na svete dokola? A všetko, čo sa javí ako definitívny koniec, pokračuje aj tak ďalej? Všetky konce síce združuje rovnaký pojem, no práve naň sa dá nahliadať z viacerých perspektív. Až tie určia jeho význam či zmysel. Preto je podľa mňa každý koniec relatívny, pričom túto relativitu môžeme pridružiť buď k času, alebo k jeho forme. Vysvetlím.

V prvom prípade, keď sa koniec viaže na čas ako taký, môžeme povedať len toľko, že buď koniec *je*, alebo *nie je*. Popretím či ignorovaním kategórie času totiž nemôže nastať žiaden koniec a naopak, jej akceptovaním a prijatím zákonite nejaký koniec nastať musí (aj keď vo väčšine prípadov nevedno kedy).

Druhá z perspektív je už o niečo komplikovanejšia, i keď nie viac ako človek sám. Vychádza totiž zo systému, ktorý rozlišuje formu *fyzickú, mentálnu a emočnú*. Fyzický koniec súvisí s telom, teda je iba jeden; buď človek žije, alebo nežije. V kontraste s ním sú konce mentálne a emočné, ktoré do veľkej miery ovplyvňujú človek svojimi rozhodnutiami. Prežíva ich v tisícoch, možno dokonca v miliónoch rôznych podôb, ktoré sú často sofistikovanejšie než prostá smrť, i keď väčšmi v zmysle „komplikovanejšie“ než „lepšie premyslené“. Mentálne konce zväčša označujeme prívlastkami, ktoré určujú vážnosť, komickosť, prirodzenosť či absurdnosť situácií. Ak napríklad niečia priateľka (či nebodaj len známa) otehotnie, pre ňu sa síce takýto koniec môže stať *koncom vytúženým*, no na druhej strane stojí jej partner, otec dieťaťa (a, ako neskôr vysvitne, i *muž vratkej psychiky*), ktorý ten istý koniec môže považovať za *koniec absolútny*. Týmto spôsobom môžeme nahliadať aj na emočné konce, no pri nich už nehovoríme o uváženom a vedomom konaní, ale o konaní v afekte, v eufórii, keď človek premožený emóciami spôsobí koniec, ktorý vlastne ani nechcel.

A čo bystrejšie oko určite postrehlo, jednotlivé formy koncov sa môžu medzi sebou prelínať. Vráťme sa k *mužovi vratkej psychiky*, pre ktorého jeden a ten istý koniec bol najskôr koncom mentálnym (jeho slovami *absolútnym*), a z neho sa zakrátko vyvinul (úvahami, nárekom, prípadne konzumáciou enormného množstva alkoholu) koniec emočný, ktorého dôsledkom bola jeho vlastná smrť, a teda tiež koniec fyzický. Nemyslíme si ale, že emočné konce sú vždy len fyzické! Čo ak by sa *muž s priateľkou* iba v zlosti rozišiel a nechal ju s jej dieťaťom napospas osudu? Ona by vo výsledku zostala rovnako sama, no *muž* by sa aspoň neprehupol cez ten jediný koniec, ktorý nás všetkých spája. Koniec, ktorý pred chvíľou postretol i *matku*.

Prečo vám ale o tom všetkom píšem a nevenujem sa radšej príbehu? Vari sa dá ešte pokračovať za koncom? Máte pravdu, zabuchnime za tým nateraz dvere, nechajme poistky poistkami a vráťme sa radšej o pár hodín späť, kde azda nájdeme spoločnú odpoveď.

5.

„Lars? To som ja mama,“ ozvala sa *matka* zmäteným hlasom. Ohlasovala sa tak zakaždým, keď na opačnej strane linky začula chrapčanie alebo zvuk, ktorý nevedela identifikovať.

„Ahoj, mami, viem, že si to ty,“ odpovedal Lars jemne uštipačným tónom. „Je všetko v poriadku?“ spýtal sa skôr z netrpezlivosti ako z obáv. „Vieš, že v nedeľu prídem. A dnes je...“

„Áno, viem, viem,“ skočila mu *matka* do reči, „no nemohol by si za mnou prísť už dnes?“ naliehala prosítkavo. „Uvarím teplý čaj,“ pokračovala, „pozrieme si niečo v televízii, porozprávame sa...“

V televízii už tradične bežala repríza zábavného programu, v ktorom moderátorka kládla na ulici náhodným okoloidúcim rôzne otázky a oni odpovedali. Teda úplne náhodní okoloidúci to neboli, a hneď vysvetlím prečo. Jednou z najdôležitejších potrieb ľudí je totiž potreba vždy *vyzerat'* múdro. Zámerne píšem *vyzerat'* a zámerne *to* píšem kurzívou. Pretože práve *to* sa ráta; nie *to*, čo ľudia *vedia*, ale *to*, ako pri tom *vyzerajú*. A keď *vyzerajú* alebo *znejú* múdro, pravdepodobne aj múdri *sú*.

Nikto nemá rád, keď je ktokoľvek v jeho blízkosti (aj keď iba virtuálnej) múdrejší ako on. Ak sa to nebudaj stane a človek, ako sa vraví, vyčnieva z davu, pri osobnom styku naňho padá opovrhnutie či prinajmenšom nepochopenie, no a v prípade takéhoto programu by to znamenalo prepnutie na iný kanál. Na druhej strane, ak sa ľudia cítia v prítomnosti druhých múdrejší, ako v skutočnosti sú, vyhrávajú obe strany. Tí hlúpejší získavajú pozornosť zmiešanú s výsmechom a doberaním (či už reálnu, alebo virtuálnu), no a druhá strana sa cíti lepšie a v tejto bezvýznamnej komunikácii pokračuje, až kým sa neunaví.

Veľmi dobre si túto skutočnosť uvedomovali aj tvorcovia *matkinho* obľúbeného programu. Ak som teda napísal, že moderátorka kládla otázky *náhodným* ľuďom, hneď sa opravujem a prepisujem, že z vyššie spomínaných dôvodov sa pýtala predovšetkým ľudí *hlúpych*. Aby rádový divák *vyzeral* múdro a neprepol. A aj keď odpoveď sám netušil, tvorcovia mu ju včas šplechli do tváre a razom ho opäť postavili vysoko nad tých nevzdelancov z ulice.

Tak či onak, *matka* svoj program milovala. A to je predsa tiež dôležité. *Matka* program pozerávala so svojim mužom (Larsovým otčimom), no odkedy zomrel, pozerala ho už len sama alebo s Larsom. Aspoňže program zostal rovnaký, keď všetko navôkol sa neustále menilo. Našťastie. Bohužiaľ.

„Mami, ja neviem,“ pokúšal sa Lars vyvliecť z *matkinho* návrhu. „Akurát som plánoval...“

„Mám aj linecké kolieska,“ prerušila ho *matka* neodmietnuteľnou ponukou; svojho syna už poznala. Napriek tomu, že mal šesťdesiat rokov, stále naňho zaberalo to isté. Koľko rokov mala ale potom, preboha, matka? Nuž áno, Larsovej matke už tiahlo na deväťdesiat, no okrem perforovanej pamäti bola stále pomerne čulá – tak to aspoň vnímal Lars. Ten chudák predsa nemohol vtedy ešte vedieť (tak, ako to viete vy), že mu o niekoľko hodín doslova umrie pred očami.

„Och, tak teda dobre. A naozaj sa nič nedeje? Znieš trochu ustarostene.“

„Ale nie, nie. Čo by sa dialo? Nemôžem zavolať svojmu synovi a chcieť s ním stráviť trochu času?“ odpovedala *matka* vyššie položeným hlasom.

„Iste.“

„Teším sa na teba.“

„Aj ja sa teším, mama. Daj mi trištvrté hodiny a som u teba.“

„Teším sa.“

„Áno, mama, aj ja sa teším.“

„Dobre, tak sa teším.“

Lars už ďalej neodpovedal.

„Lars? Si tam?“

„Áno, som tu, mama.“

„Môžeš sa po ceste ešte zastaviť v obchode? Myslím, že sa mi minul čaj.“

„Samozrejme, mama, samozrejme... Aký mám kúpiť?“

„Ty nevieš?“ spýtala sa *matka* tónom, akoby Lars zabudol na jej narodeniny či inú dôležitú udalosť (čo sa, mimochodom, nikdy nestalo).

Na druhej strane telefónu zavládlo opäť ticho, ktoré mohli signalizovať Larsovu nervozitu, znudenie, premýšľanie alebo možno dokonca niečo úplne iné. (Čo také?) „Kamilkový mám aj doma, vezmem zopár vrecúšok,“ odvetil Lars a napokon dodal: „O chvíľu som u teba.“ Potom zavesil.

„Dobre, Lars, teším sa na teba. Mám aj linecké kolieska,“ pokračovala *matka* v rozhovore, pričom netušila, že sa už zmenil na monológ. „Lars? Lars?“ volala do telefónu. Lars tam ale, ako už všetci okrem nej vieme, nebol, a tak zavesila. S povzdychom sa vrátila späť do obývačky, kde zo starého kresla s bielymi kožušičkami sledovala svoj obľúbený program.

„Hviezdoslav!“ zakričala do televízora a pästou pritom udrela do operadla, „Eža Vlkolinského napísal predsa Hviezdoslav!“ Potom už len pokrútila hlavou a za zaťatými zubami vytvorila jazykom zvuk: *c-c-c-c-c*.

6.

„Výčitkami znevažuješ svoj dobrý skutok, Lars. Si dobrý človek, no nemal by si to ľutovať,“ povedala ešte dávno predtým *matka* svojmu synáčikovi (tak si to aspoň sám pamätal), keď ho znova zradil niekto z jeho blízkych. Povedzme, že to bol jeho dlhoročný kamarát z detstva, a povedzme, že sa táto situácia odohrala pred dvadsiatimi rokmi. (To znamená, že *matkin* fyzický aj mentálny stav bol ešte v norme. I keď, pravda, s *matkou* v mladom veku už nemal takýto stav temer nič spoločné. Správala sa aj premýšľala úplne inak. Dospela? Možno. Ak však charakter človeka tvoria najmä myšlienky, čo sa stane, keď raz plynutím času nebadane zmiznú?) „To, ako reagujú iní na tvoj skutok, je ich problém,“ pokračovala. „Otázne je iba to, či máš z neho dobrý pocit ty sám. Alebo prečo si ho vykonal?“

„Mama, ja neviem,“ odpovedal Lars vzlykajúc, „jednoducho som cítil, že potrebuje pomôcť. A on sa mi potom otočil chrbtom!“ pošťožoval sa. „Nečakám vďaku, no prečo sa ku mne nedokáže aspoň správať vlúdne?“

„To, ako reagujú iní, je ich problém,“ opakovala *matka* v Larsových spomienkach spomaleným hlasom. „Tak ako je tvoj problém, že niečo za to od nich očakávaš.“

„Ale, ale... čo očakávam?“ spýtal sa Lars začudovane. „Veď som povedal, že nepotrebujem vďaku.“

„Očakávaš, že sa budú k tebe správať vlúdne,“ povedala *matka* pokojne. „Pochop, že najviac, čo môžeš za taký skutok dostať, je dobrý pocit zo samého seba. Nie vlúdne správanie druhých či vďaka.“

Potom sa Lars rozplakal a *matka* ho objala.

Lars bol odjakživa prehnane empatickým človekom. Bol ako chameleón, ktorého farba sa menila spoločne s prostredím, v ktorom sa nachádzal, a ľudia ho vďaka tomu akcepto-

vali a častokrát mali dokonca radi. Nikdy ho však nevedeli doceniť; bol predsa ako všetci ostatní! Nijak nevyčnieval, hovoril to, čo sa od neho očakávalo, a správanie menil podľa toho, kde bol a s kým bol. Všetkým vyhovel, pomohol a bol s nimi za dobre. Dobrota sa čoskoro stala jeho jedinou viditeľnou vlastnosťou a charakteristikou, čo mu napokon vyslúžilo i nálepku, ktorá, dalo by sa povedať, predurčila jeho bytie: *beznádejný dobrák*.

Beznádejný dobrák – zdanlivo protikladné prívlastky, medzi ktorými však fungovala vzájomná symbióza tak náramne, že dokázala vyprodukovať úplne nový význam. Lars nebol ani beznádejný, ani iba dobrý. Bol beznádejne dobrý. Jeho beznádej tkvela vo vykonávanom dobre a rovnako dobro tkvelo v beznádeji. Energia medzi týmito pólmi sa vymieňala rovnako pravidelne, ako sa deň mení s nocou. Tak ako je stred medzi ľavou a pravou a rovnováha medzi jinom a jangom, tak sa aj Lars nachádzal medzi beznádejou a dobrom.

Čo z toho bol však jin a čo jang? Je väčším problémom človek, ktorý očakáva, alebo svet, ktorý nie je na toľko dobra pripravený? Nuž obávam sa, že v tomto prípade nie je biela a čierna strana, ale opäť len jediný kruh, v ktorom sa zlievajú do spoločnej šedej. Kruh, ktorý nesie kolektívnu vinu a niet z neho cesty von. Alebo sa mýlim? To už, milí čitatelia, nechám na vás. Aby ste pretrhli kruh, vyliali šed' a spravili svet lepším!

„Problémom ľudí je, že tých dobrých využívajú namiesto toho, aby si ich vážili,“ bol Larsov obľúbený citát, ktorý si pamätal a opakoval od čias, keď ho prvýkrát uvidel v jednej z miestnych reštaurácií v Indii. Páčil sa mu, lebo ho skrátka utvrďoval v tom, čo si o svete a o mnohých ľuďoch myslel. Citát visel na stene na malom skrčenom papieri, kde v dolnom rohu bola dolepená fotka s menom Boba Marleyho.

Mali by sme si položiť otázku: Čo robil človek ako Lars v Indii? Odpoveď by však bola prostejšia, než si myslíme: bol tam na výlete; tak ako každý rok od svojich dvadsiatich siedmich. Priťahoval ho sem azda indický pokoj a srdečnosť ľudí navôkol, ktorú mu vyjadrovali bez ohľadu na to, aký bol. Áno, to museli byť tie pocity, ktoré hľadal a doma ich nemohol nájsť.

Prvýkrát Indiu navštívil ešte ako dlhovlasý hipík, no ako roky plynuli, menil sa Lars a menila sa aj krajina. Kučeravé čierne vlasy sa premenili na krátke, šedivé a rednúce, neupravená brada sa premenila na upravenú, no a Indiu poznačil najmä turizmus a výdobytky západného sveta. Asi najzásadnejšou zmenou boli hotely a obytné domy, ktoré sa šírili rýchlejšie ako vírusy, no a objavili sa tu aj plasty, s ktorými si domáci doteraz nevedia dať akosi rady. Preto ich väčšinou pália alebo v lepšom prípade používajú stále dokola.

Larsa však najviac trápili tí turisti. Keď sem začal chodiť, bol tu ako biela ovca medzi čiernymi, no každým rokom tých bielych viac a viac pribúdalo. Niežeby svojich západných priateľov nemal rád, o to predsa nešlo. Ibaže dočasný únik pred nimi bol určite ďalší z dôvodov, pre ktoré sem začal chodiť. Ale tak to už vo svete chodí. Žiadne miesto nezostane navždy opustené, navždy pokojné, navždy také krásne. Je to prirodzený proces, ktorého súčasťou zostáva rovnaký a cyklicky sa opakujúci scenár:

V prvej fáze najskôr niekto (napríklad Lars) objaví nové miesto. Veľmi sa mu zapáči a povie o ňom svojim kamarátom, ktorí ho potom navštívia tiež. Keď sa vrátia domov, rovnako o ňom rozprávajú svojim kamarátom, a tak sa pomaly z takmer neznáameho miesta stáva turistická jednotka, s čím sa zároveň vytratí jeho duch a pôvodný význam.

Nebolo by nič zlé na tom, ak by krajinu títo ľudia iba navštívili

a chceli si z nej niečo odnieť (niečo nemateriálne). No oni sú zväčša svojím pohodlím z domova natoľko skazení, že, naopak, prinášajú svoje veci do nej a pokúšajú sa ju meniť na rovnakú krajinu, akú majú doma. A tak to ide niekoľko rokov ďalej, až ich (donedávna) nové miesto prestane baviť. Jedným z dôvodov môže byť práve to, že sa miesto zmenilo na kópiu zvyšku sveta, a teda už nemá čo zaujímavé ukázať. Okrem toho ho za tie roky natoľko zdevastovali, že tam dokážu zostať už len domáci, ktorí po nich celú tú spúšť spracú a budú žiť ďalej pokojným životom. Vtedy sa turisti začnú rozhliadať po inom mieste, ktoré však bude iba ďalším obkreslením rovnakého kruhu, naplnením toho istého konca.

Našťastie však na svete zostávajú aj veci, ktoré sa nemenia. Napríklad Larsov vzťah k *matke*; ich nedelňé obedy a rozhovory o živote, ich kamilkové čaje, linecké kolieska cez Vianoce, stupídne programy v televízii... Hups, predsa ani to už nie je úplná pravda. Odkiaľ má ale potom človek vziať istotu? Prečo by mal tak urputne dôverovať niečomu, čo pravdepodobne vzápätí pominie? Nuž neistota a veci neplánované (aj keď cyklicky sa opakujúce) – *to je, priatelia, život.*

7.

„Vymenujte dvoch ľubovoľných operencov,“ šírilo sa nové zadanie moderátorky naprieč *matkiným* bytom v zbytočne vysokej hlasitosti. Pochopiteľne použila slovo, ktoré nepoužíva deväťdesiat percent slovenskej populácie, a pochopiteľne sa zamerala na staršiu vekovú skupinu, ktorá by sa mohla pre svoju nepozornosť, nahluchlosť či senilitu pomýliť a následne strápníť pred celým národom.

„Vondráčková, Karel Gott...“ odpovedala drobná stará pani, načo sa v pozadí ozval ohlušujúci smiech divákov.

Matka sa začala taktiež smiať. Ktovie, či len zo zvyku (pretože počula v televízii smiech) alebo jej táto odpoveď prišla naozaj smiešna (to znamená, že pochopila otázku a aj odpoveď). Nuž aj toto malé tajomstvo si nakoniec odniesla so sebou do hrobu. Hrob mala celkom pekný, napriek tomu, že sa o ňu sociálna poisťovňa nepostarala až tak dobre, ako si myslela, keď bola mladá. Lars spolu so širšou rodinou jej však dopriali aspoň aký-taký posmrtný luxus. Podstatné napokon bolo, že sa vrátila k svojmu manželovi (dnes už z neho zostal iba hodvábnny oblek a kosti), vedľa ktorého bude vo svojej rakve odpočívať na veky vekov.

Rakvu mala priestrannú a pohodlnú: dlhá bola dvesto centimetrov (teda s tridsaťpäťcentimetrovou rezervou), široká sedemdesiat centimetrov a vysoká štyridsať. Vyrobená bola z dubového dreva, vnútro bolo čalúnené bielym saténom a nechýbala ani vzorovaná čipka. Zvonku bola rakva lesklá, poctivo nalakovaná a na pokloppe mala vygravírovanú *Poslednú večeru*. *Matka* mala tento obraz, alebo skôr symbol, rada. Aj keď nikdy nevedela, kto ho namaľoval. Tak ako Bibliu a Ježiša, aj tento obraz brala, že jednoducho iba *bol*. A tak s ňou už o pár dní *bol* aj dva metre pod zemou.

Na dverách *matkinho* bytu sa ozvalo nesmelé zaklopanie. No vieme o ňom iba my. *Matka* nič netušila a nepočula pre hluk z televízora. Za dverami stál Lars s rozopnutou bundou, rozviazanými topánkami a prevrátenými očami takmer až dovnútra hlavy. V ruke (v tej, ktorou neklopal) držal vrecúška čaju spolu so starými rukavicami.

Po pol minúte čakania s vervou a odhodlaním zaklopal znova. Za dverami započul už okrem hluku z televízie aj čoraz hlasnejší zvuk papúč narážajúcich do drevených parkiet, čo po pár sekundách vystriedali štrngajúce kľúče a preskakujúca zámka vo dverách. *Matka* náhle otvorila a s vyľakaným výrazom v tvári zasipela: „Čo horí?“ (Takto reagovala zakaždým, keď niečo nečakane narušilo jej idylku a pokoj. Aj keď tým niečím bol Lars.) „Poriadne si si ošúchal topánky?“ spýtala sa šesťdesiatročného syna namiesto pozdravu.

„Mama, vonku predsa nesneží,“ použil Lars oprávnenú výhovorku a situáciu sa snažil otočiť k lepšiemu: „Doniesol som čaj.“

Matka však na Larsov dodatok nereagovala a pokračovala nezmyselne o počasí: „Veď počkaj, včera hlásili, že bude snežiť, určite si tomu ušiel iba o vlas.“ A skutočne, skôr ako spoločne vošli dnu, začalo snežiť a *matka* sa tešila. Nie však z tých prírodných krás ani z ničoho, čo s nimi súviselo. Tešila sa predovšetkým z vyhratého boja, i keď v ňom bola jediným vojakom. Tešila sa, že mala opäť pravdu.

„Čo pozeráš?“ spýtal sa Lars zdvorilo, pritom odpoveď poznal. Možno aj preto *matka* na otázku nereagovala a začala namiesto odpovede liať vodu do hrnca. Bolo márne dávať jej na Vianoce rýchlovarné kanvice a podobné vymoženosti modernej doby – bola zvyknutá na vodu z hrnca. Nejakým zvláštnym spôsobom ale čaj s vodou z hrnca chutil vždy o kúsok lepšie ako s tou z kanvice. Preto to Lars s podobnými darčekom už dávno vzdal. Čajové

vrecúška položil na kuchynskú linku a odišiel do obývačky, kde si sadol na gauč.

Sedel a cez okno sledoval čoraz intenzívnejšie sneženie. Z kuchyne sa ozývalo štrnganie šálok a čajníka, hrkotanie malých lyžičiek a rozbaľovanie čajových vrecúšok. Potom nasledovala otázka, na ktorú bol už od príchodu pripravený.

„Dáš si do čaju aj cukor?“ spýtala sa *matka*.

„Ďakujem, mama, dám si čistý,“ odvetil Lars. „Keď sa dá, radšej nesladím,“ dodal, a tým predišiel *matkinej* ďalšej otázke, čo tým myslel.

Voda v hrnci sa začala variť a *matka* krátko nato vypla varič. Zvesila utierku z malého vešiaka na stene a do nej potom obooma rukami schytila starý hrniec za žeravé ušká. Opatrne s ním spravila tri kroky do boku a do porcelánového čajníka s pripravenými vrecúškami kamilkového čaju naliala vriacu vodu. Spolu so šálkami uložila čajník na umelohmotnú tácku a hrniec so zvyšnou vodou odložila späť na varič. Utierku nechala pohodenu na kuchynskej linke.

„Lars?“ zakričala a Lars hneď dobehol.

„Čo sa deje?“

„Vezmi, prosím ťa, tú tácku,“ povedala a ukázala pritom na tácku s čajníkom a šálkami, „ja prinesiem linecké kolieska.“ Lars vzal tácku a sadol si späť na gauč pred vlastný program za oknom.

Z televízie sa ozval smiech publika a do toho sa z diaľky začala smiať aj *matka*. Napriek tomu, že nepočula ani otázku, ani odpoveď – iba podstrčený smiech fiktívnych divákov. O to lepšie pre nás. Predsa nám tým odhalila tajomstvo, ktoré si spolu s ďalšími mala ukryť v hrobe pred ostatným svetom.

3.

A čo sa dialo s Larsom? Pohľadom cez okno si užíval svoju chvíľku podvečernej poézie, pričom myslel na úryvok Váľkovej básne. Spomienky na tie slová a rýmy ho naplňali neurčitou, no o to silnejšou spokojnosťou a neutíchajúcim pocitom šťastia. Pocitom, ktorý o pár chvíľ (či už Larsovým pričinením, alebo pričinením niekoho iného) mala zažiť aj *matka*.

Moja zima je biela. Vetry náhodné
sotva šteknu spod brán.
Moja zima je dobrá.
Zahodme
starý klobúk melanchólie
a bežme prostovlasí do strmého brehu.
Moja zima je nežnosť,
iskrenie hviezd
a číry jagot snehu.

Mal rád jeho básne. A najviac vtedy, keď sa v nich objavilo to nápadné slovo *melanchólia*. Melanchólia bola predsa tým šedým kruhom, v ktorom celý život tápal. Šedým kruhom s prímiesou chvíľkových radostí, ale aj čistej beznádeje, z ktorej ho sem-tam vytrhli až momenty ako tento.

Teraz bol tým momentom pohľad z okna na padajúci sneh. Lars síce nikdy poéziu nepísal, no neznamenalo to, že ju nevnímal. Veď aj Válek hovoril, že „báseň je aj mlčanie, aj to, čo je za slovami“. Presne tam sa teraz nachádzal Lars; za slovami, za rozumom, za čímkoľvek opisným či hmatateľným.

Môžeme teda tvrdiť, že Lars tvoril poéziu? V podstate áno, tvoril. Pravda, nesformuloval ju do slov (preto ju ani nikto okrem